

**“ÜLKE EKONOMİ DÜZENİNİ İHLAL EDENLERİN
CEZALANDIRILMASINA İLİŞKİN KANUNDA BELİRTİLEN
SUÇLARDA GENEL VE DEVRİM MAHKEMELERİNİN
YETKİSİ” KONUSUNDA İRAN YÜCE YARGI DİVANI’NIN
İÇTİHAH KARARI**

(No: 10/11/2007 H/5626)¹

Çeviren: Dr. Öğr. Üyesi Mohammad MAGHAMİNİA²

A. Giriş

49/85 sayılı içtihadî birleştirme dosyasına ilişkin Yüce Divanın genel kurul toplantısı, 10/11/2007 tarihinde Salı günü sabah, saat 9’da Yüce Divan başkanı Ayetullah Mofit başkanlığında, Başsavcu Ayetullah Dori Necefabadi’nin müdahil sıfatıyla ve Yüce Divan daire üyelerinin katılımı ile adliye toplantılar salonunda kurulmuş ve Kur’an-i Kerim’den ayetlerin tilaveti ve dosya raporunun okunmasından sonra konuya ilişkin üye katımcıların değişik görüşlerinin sunulması ve tartışılmasıyla aşağıdaki şekilde aktarıldığı gibi sayın başsavcunun 16/10/2007-704 sayılı yargı içtihadî birleştirme kararını bildirmesiyle sona ermiştir.

B. Dosya Raporu

Saygıyla bildirilir ki, Yüce Divan’ın 33.dairesi ile 27.dairesi, genel ve devrim mahkemelerinin ülke ekonomi düzeninin ihlal suçlamasına ilişkin yetkisi konusunda iki farklı görüş belirtmiştir. Bu durum Yücel Divan genel kurulunun görüşünü almak üzere sunulacaktır.

a) İsfihan genel mahkemesinin 109.dairesinin 824/83 sayılı dosyasında sayın Ali’nin oğlu Hasan Süleyman İyzedi, 1)dolandırıcılık, 2) ekonomi düzen ihlaline ilişkin ceza kanununun 1.maddesinin (H) bendinin konusu ekonomi düzenin ihlali, 3)Kaimiye Sanduk-e Karz-el Hasene (Hasene Ödünç Sandığı) yönetim Kurulu üyelerine yönelik emanete hıyanet, 4)müşterilere Riba ödeme, 5) dört adet karşılıksız çek düzenlemekten, takip altına alınmıştır. Buna göre,

¹ صلاحیت دادگاههای عمومی و انقلاب در رسیدگی به جرائم مندرج در قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور (رأی شعبه 37 دیوان عالی کشور بشماره و تاریخ 5626 ه/1386.8.19)

(alıntı tarihi 05.10.2017) http://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/129319

² Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi, e.posta: m.magami@gumushane.edu.tr. ORCID ID: 0000-0001-2345-6789

İsfihan genel ve devrim adliyesi bütün bu suçlama eylemleri, ekonomi düzene ihlal saymış ve İslami devrim mahkemesine göndermiştir. Yukarıda anılan maddenin (H) bendiyle aynı kanunun 2 ve 5.maddesindeki fıkralar ile ve İslami Ceza Kanunu’nun 47 ve 18. maddesinin fıkrası göz önünde tutmakla ceza isteminde bulunmuştur.

İslami devrim mahkemesinin 6.dairesi, 29/09/2007-847 sayılı karar ile Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun 2.maddesinin 6.istisnası ve Genel ve Devrim Mahkemeleri’nin Kuruluş Kanunu’nun düzeltilmesi gereğince ilga edildiği anlaşıldığına göre kendi yetkisizlik kararını vererek bu yetkinin İsfihan genel mahkemelerine ait olduğunu belirterek dosyayı 109. daireye iade etmiştir. Bu daire, 15/10/2006-916 sayılı karar ile Genel ve Devrim Mahkemeleri’nin Kuruluş Kanunu’nun 5.maddesinde belirtilen konuların eski devrim mahkeme yetkilerinin tamamlayıcısı olduğu ve anılan maddedeki konuların devrim mahkemelerinin eski yetkilerini ortadan kaldırmadığını gösterdiği yorumunda bulunmuştur. Bu bağlamda ilgili daire, Medeni Konulara İlişkin Genel ve Devrim Mahkemelerinin Yargılama Usul Kanunu’nun 28.maddesine dayanmakla kendi yetkisini ret eder ve dosyayı uyuşmazlığın çözümü için Yüce Divan’a gönderir.

Yüce Divan’ın 33.dairesi 02/11/2005-33/644 sayılı kararında şu şekilde görüş bildirmiştir: Dosya içeriğine göre ve 06/07/1994 tarihli Genel ve Devrim Mahkemelerin Kuruluş Kanunu’nun, İslami devrim mahkeme yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin 5.maddesiyle bu maddenin düzeltilmesine ilişkin 20/10/2002 tarihli kanunu ve ayrıca, 10/12/1990 tarihli ülke Ekonomi Düzenini İhlal edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun anılan her iki kanundan daha eski olduğu, göz önünde tutulduğunda, İsfihan İslami devrim mahkemesinin 6.dairesinin görüşü isabetlidir. Buna göre İsfihan genel mahkemesinin 109. dairesinin davaya bakma yetkisi onaylanıp uyuşmazlık çözülmüştür.

b) Benzer bir konuda, Ekber Gulami adında bir kişi ve diğer kaç kişi,ekonomi düzenini ihlal etme suçundan İsfihan İslami devrim mahkemesinin 5.dairesince gözaltına alınmıştır. İlgili daire, Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun 2.maddesinin 6. fıkrasının Genel ve Devrim Mahkemelerinin Kuruluş Kanunu ve düzeltilmesi gereğince ilga edildiği görüşünden hareketle kendi yetkisizliğini ve İsfihan genel mahkemesinin yetkili olduğuna ilişkin karar vermiştir. Genel mahkemenin 114.dairesi, bu yetki aktarımına göre 511/85 sayılı kararla Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun bir özel kanun olduğunu ve sonraki genel kanunun kabul ile ilga olmayacağı sonucuna varmıştır. Bu nedenle kendi yetkisizliğini ileri sürmüştür ve bu uyuşmazlığa ilişkin dosyayı Yücel Divana göndermiştir. Yüce Divan’ın 27.dairesi, bu yetkilendirmeye göre 13/08/2006-790 sayılı kararla görüşünü şu şekilde bildirmiştir:

Dairenin görüşü: İsfihan ceza genel mahkemesi’nin 114.dairesinin aynı şehirde bulunan İslami devrim mahkemesinin ilgili uyuşmazlığa bakmakla yetkili olduğuna ilişkin yorumunu onaylamakla öncelikle o mahkemenin 5.dairesince uyuşmazlık çözülecektir. Buna göre durum, Genel ve Devrim Mahkemelerinin Ceza Yargılama Usul Kanunu’nun 270.maddesinin uygulamasında ilan edilecektir (ki, Yüce Divan genel kurulunda gündeme gelip hakkında görüş bildirilecektir). Başsavculuğun Birinci Yardımcısı, Seyid Ahmet Murtezevi Mukaddem.

C) Baş Savcılığın Görüşü:

Saygılarla, Yüce Divan genel kurulunun 49/85 sayılı yargı içtihadı birleştirme dosyasındaki uyuşmazlık konusu Yüce Divanı’nın 27 ve 33. dairesinin 10.12.1990 tarihli Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun ve 1994 tarihli Genel ve Devrim Mahkemelerinin Kuruluş Kanunu’nun 5.maddesinin ekonomi düzeni ihlal suçlamasına ilişkin genel mahkeme ve İslami devrim mahkemesinin yetkisi konusunda düzenlenen raporu da göz önünde tutarak görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmektedir:

“Her ne kadar Anayasa’nın 159.maddesi, adli yargı mahkemelerin genel kaynağı kamu şikayetlere ilişkin olsa dahi, adli yargı örgütünde devrim mahkemesinin kuruluşu, genel mahkemelerinin karşısında özel mahkemenin oluşturulması anlamına gelmez. Ancak devrim mahkemesi, adli yargıda bir özel mercidir. 1994 tarihli Genel ve Devrim Mahkemelerinin Kuruluş Kanunu’nun 5.maddesinin kuralları, Devrim Mahkemesinin tekel yetkilerini belirleme niteliğinde değildir. Oysa kanun kurallarına göre, devrim mahkemesi, anılan 5.maddesinde belirtilen durumlara ek olarak tıbbi suçlar gibi diğer suçlara bakma yetkisine de sahiptir. Bizim bulunduğumuz söz konusu durumla ilgili Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanun kuralları, özel kanun hükümleri, Genel ve Devrim Mahkemelerinin Kuruluş Kanunu’nun 5.madde kuralları ise genel kanun hükümleri olarak sayılır. Usul kuralları gereğince sonraki genel kurallar, kendisinden önceki kuralları ilga etmez. Özellikle bu konuda Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunu’nun 6. fıkrasındaki kuralların ifade açıklığı (sarih olması) dolayısıyla diğer kuralların anlamı ve şekline baskındır. Bu nedenle bu kuralların (hükümlerin) 2004 tarihli Genel ve Devrim Mahkemelerinin Kuruluş Kanununun düzeltme Kanunu ile değişikliği veya ona aykırılık durumu söz konusu olmaz. Nitekim kanun koyucu, özellikle 2005 tarihinde ilgili kanunun 1. maddesine bir bent ve bir fıkra eklemekle, kanunun 6. fıkrasındaki kurallarını da göz önünde tutmuştur ki bununla devrim mahkemesinin Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunun konusuna giren suçlara bakma yetkisine ilgi göstermiş ve anılan fıkradaki kurallarının geçerliliğine karşı çıkmamıştır. Herhangi bir şekilde 1990 tarihli Ülke Ekonomi Düzenini İhlal

Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunun açık ifadesi, öngörülen örtülü ilga veya buna benzer şekillerle geçerliliğini kaybetmez. Nitekim, 5. maddenin (a) bendinin, ekonomi güvenlik konuları da kapsadığı iddianın kanuni yorumuna veya ek bir desteğine gerek duyulmuştur. İlgili kanunun 5.maddesinin sınırlayıcı nitelikte olduğunun ileri sürülmesi ancak kavramsal bir anlayıştır ve kanunun mantık ve açıklığı ile bağdaşmamaktadır. Her halükarda, bizce 27.dairenin görüşü daha doğrudur. Eğer sayın hakimler konuyu incelediklerinde ihlal edenlerin cezalandırılmasına ilişkin kanunu istisna ederlerse onların girişimleri kurallara göre yapılmış sayılacaktır. Bu açıdan Yüce Divan’ın 27. dairesinin kararı, anılan durumlar açısından kanuni ölçütler ile uyarlı görüldüğünden onaylanmıştır.

D) Genel Kurulun 16/10/2007-704 Sayılı İçtihadi Birleştirme Kararı:

“2002 tarihli Genel ve Devrim Mahkemelerin kuruluş Kanunu’nun düzeltilmesine ilişkin Kanunun 5. maddesinin birinci bendine göre, ülke iç ve dış güvenliğine karşı bütün suçlara ve yeryüzünde fesada karşı mücadeleye İslami devrim mahkemelerinde bakılır ve Ülke Ekonomi Düzenini İhlal Edenlerin Cezalandırılmasına İlişkin Kanunun birinci maddesinin çeşitli bentlerinde belirtilen suçlara da bakmak, eğer bu kanunun ikinci maddesine göre İran İslam Cumhuriyetinin düzenine zarar verme kasdı veya kasten onunla mücadele etme veya bu girişimin düzenle mücadelede etkili olacağını bilerek kalkışması halinde ülkenin iç ve dış güvenliğine karşı bir girişim içerdiğinden yetki bu mahkemelere aittir. Diğer durumlarda son anılan kanunun ikinci maddesinin 6.fıkrasının örtülü olarak ilga edilmiş olmasından dolayı bakma yetkisi genel mahkemelere aittir. Buna göre Yüce Divan genel kurul üyelerinin çoğunluğunun görüşüne göre Yüce Divan 33. dairesinin kararı bu görüşle uyumluluk oranında doğru ve kanuni tespittir”. Bu karar, Genel ve Devrim Mahkemeleri’nin Ceza Yargılama Usul Kanunu’nun 270.maddesine göre, Yüce Divan Dairelerini ve mahkemeleri benzer durumlarda bağlayıcıdır.

* 2017&kopya hakkı, İran İslami Şura Meclisinin Araştırmalar Merkezine aittir.